

formaten is gaan vullen met orgiën van kleur, die wellicht de groote heroïsche vervoeringen der schilderkunst moeten voorstellen, maar die ons slechts afkeerig kunnen maken van de kunstsoort en de houding, waar deze vergisningen de uitkomst van zijn.

Er zijn na Munch krampachtiger, heviger, brutaler en explosiever dingen gebeurd in de schilderkunst. De verheerlijking van het ongeremde, die hem en anderen in zijn tijd heeft gedreven tot dergelijke uitingen, is nog verder opgevoerd en uiteengespat. Munch is een duidelijk voorbeeld geworden van de ontstellende armoede waartoe het te hevig aanzetten van de effecten der schilderkunst moet voeren. Hetgeen wij zien en hetgeen ons drukt en neerslachtig maakt op zoo'n grandioze tentoonstelling, dat is tenslotte niet anders dan de aanschouwing van een onontkoombare geestelijke wet. Munch moet onderworpen zijn geweest aan een fatale drift in zijn begeerig wezen, die hem steeds verder afvoerde van het hart en den eenvoud van het leven. Hij is blijkens deze doeken nergens ingegaan tot de essentiele dingen van het leven, maar wel meegesleurd door den expressieven buitenkant. Nergens lijkt hij deel te hebben aan die algemeene kracht der liefde, die als een bron het werk vervullen en doordringen kan en den mensch zijn houding doet verliezen, omdat de drift tot het doorgronden hem altijd weer voert tot het grondeloze, waar eerbied en wonder beginnen. Omdat elk doorgronden overgaat in een zichzelf verliezen, in een verloren en te gronde gaan in hetgeen doorgrond zou worden.

In Munch blijft overal de bluf, de houding, in het beste geval een aggressieve visie op den mensch. Zelfs als hij ernstig, strak en stil wil zijn, zooals in het zelfportret van 1895, blijft hij te interessant om waarachtig te zijn. Het priesterachtige en ascetische van zijn verschijning wordt op geraffineerde wijze juist even te erg onderstreept door het aanbrenge van doodsbenederen, waardoor ons alle geloof in de waarheid van deze ascese, van deze allure van stille, brandende grootheid, wordt ontnomen.

Wat geeft ons het knappe, het kleurige, het felle vuurwerk, de spanning van den hartstocht, als wij niet van de waarachtigheid overtuigd zijn. Wat geeft hij ons als hij geen moment in staat blijkt zich zelf te vergeten in het andere. Vooral zijn portretten zijn duidelijke voorbeelden van het quasi-vrije, quasi-nonchalante van deze houding. De karakteristiek is vaak treffend juist, raak en sterk. Maar zijn het menschen, die ons ergens raken, anders dan door hun daverende houding, die in wezen niets te beduiden heeft en leegte verbergt. De groote formaten stemmen geheel daarmee overeen. De vorm van deze kunst is dus precies wat ze, gegeven haar oorsprongen, zijn kan. In haar soort kan ze niet anders zijn, omdat de krachten, die tot dit schilderen dreven, niet anders konden en gehoorzaamden aan de wet. Zoo was zijn weg en zijn weg is voor een belangrijk deel die der moderne schilderkunst geweest.

In het zware donker van den avond valt de regen, zacht en stil en zege-